

פאיריג לזשע"ה

לעילוי נשמת א"מ הרב מאיר שמואל ב"ר אהרן הכהן כץ זצ"ל

ממענות אריות

אמרות ועובדות מגדולי

באחד הימים נסעו הגרא"י לנאל זצ"ל אב"ד רחובות ויבלחט"א רבי יעקב גרשון וייס שליט"א בצוותא באוטובוס ציבורי לכיוון אחת מערי הדרום, עם רבם הגאון רבי ישראל זאב גוטסמאן זצ"ל.

במהלך הנסיעה התפתחה ביניהם שיחה מעניינת בדברי תורה. הם דנו בקול ובריתחא דאורייתא בחידוש נפלא ועמוק ששמעו זה עתה מפי הגרי"ז גוטסמאן.

בסמוך אליהם ישבו חבורת פרחחים פורקי עול ופוחזים, שהתנהגו בצורה זולה ופראית והרעישו סביבם בשירים. ואם לא די בזאת, הם החציפו פניהם ופנו בעזות מצח לרבנים בדרישה שעליהם להנמיך את קולם כי זה מפריע להם...

רבי יעקב קם ומחה בתוקף על כבוד התורה והזהיר אותם שאם לא יפסיקו להשתולל מרה תהיה אחריתם. אך הם לעגו והגבירו התגרותם ברבנים, היה נראה כי המצב על סף פיצוץ וכי עוד רגע קט תתחיל תגרה וחילופי מהלומות והסוף מי ישרונו...

והנה לתדהמת הכל, ברגע הקריטי, פונה הגרי"ז גוטסמאן אל המסית הראשית בחבורה ואומר לו בקול שלי, מלסוף ורגוע [בהברה אשכנזית ובלשון הקודש]: "וכי אתה פטור מהמצווה של תלמוד תורה? בא ואומר לך את החידוש שאמרתי עכשיו..."

לא יאומן איך שברגע זה הכל השתנה מקצה לקצה... הצעירים שאך לפני רגע ששו עלי קרב, ישבו כמהפנטים ובכניעה גמורה והאזינו בקשב רב לדברי תורה מאירים ושמחים שיצאו בטוב טעם מפיו של הרב גוטסמאן זצ"ל.

צריך עיון

ויגש אליו יהודה, ויאמר, בי אדוני, ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני

מה כוונת יהודה כשהוא מבקש לומר את דבריו "באזני השליט המצרי"? הרי השליט אינו מבין כלל את שפתו של יהודה (כך בכל אופן יהודה חושב) וכל הדיבור ביניהם נעשה באמצעות מתורגמן, וא"כ אין לכאורה שום משמעות אם דבריו של יהודה נאמרים ב'באזני' השליט או מועברים אליו ע"י משהו אחר?

הגות שאבעס'

יש לנו חלק באלוקי ישראל

כתבנו כאן בשבוע שעבר, שהדרך לחיים בריאים ומאושרים עוברת בהכרת וקבלת ה'אני' האמיתי, וכל עוד האדם לא מוכן לקבל את עצמו על כל חלקיו אין לו סיכוי להיות מאושר באמת.

אבל למרות שניתן להבין את הדבר בהיגיון וברגש, עדיין קשה ליישם אותו בפועל בחיי היום יום, כי ישנה תחושה שברגע שאסכים לקבל את החלקים הפחות נעימים כפי שהם אשאר תקוע איתם לנצח, ורק אם אתקש ואתנגד להם אז יש סיכוי שהם ייפרדו ממני.

אבל אם נתבונן טיפה נראה שההרגשה הזו איננה נכונה כלל, שהרי אם יש להורים ילד שאינו ממושמע, ברור שכלל שהם ידחו אותו יותר כך הוא יהפוך למרדן ועקשן יותר, כך גם ברגשות שלנו ככל שנדחה יותר את ההרגשות שאיננו אוהבים, הם רק יתגברו ויתחזקו, ורק ברגע שהילד הקטן הזה שבתוכנו יקבל הבנה ומענה נכון לצרכיו, הוא יוכל להירגע ולשתף פעולה עם החלק הבוגר שבנו שיוביל אותו לחיים נכונים ומאושרים.

ומלבד זה ישנה תופעה 'פלאית', שההתנגדות שלנו בעצמה מייצרת את מה שאנו פוחדים ממנו, וממילא ככל שנתנגד יותר לתכונה מסוימת, כך נגרום לה להיות נוכחת יותר ויותר.

לדוגמא: כאשר אדם שלהרגשתו אנשים מזלזלים בו יגיע למפגש בוגרים, הוא ישר ירגיש 'יש כאן מאתיים וחמישים איש לעניין, שאנשים נהנים בחברתם ושמחים לפגוש אותם, ולכן אני חייב לדאוג שגם אותי ישמחו לפגוש וגם אני יהיה אדם לעניין. ולכן למרות שאני יודע שבאמת אני מזלזל, אני חייב לבוא ולשחק את ה'חשוב' וה'לא פגיע' וכדו' כדי שיחשבו שאני לעניין, ואז הוא מגיע לחבר ואומר 'למעשה, לא היה לי זמן להגיע, הייתי באמצע סוגיה וגם עסוק בעוד אלף ואחד דברים, רק שהיה חבל לי לפספס כזו הזדמנות לפגוש חברים מהעבר'.

בתגובה מתנצלת זו הוא בעצם אומר 'למרות שכולנו נמצאים כאן מאותה סיבה, אבל כיוון שאני אדם מזלזל אם לא יהיה לי תירוץ למה הגעתי יזלזלו בי'. וכך הוא הולך כל הערב עם טון מתנצל להסביר למה גם הוא בא למפגש, והוא חוזר הביתה אחרי ערב של הצטדקויות כמזלזל הראשי של ישראל.

אבל אילו היה מרגיש ש'אני באתי לכאן מאותה סיבה שבאו לכאן כל החברים האחרים, וכפי שאני לא מזלזל בהם ולא חושב שהם קבוצת מובטלים, כך הם לא חושבים שאני משועמם שמחפש מסיבות, עד כאן המציאות. ויחד עם זה יש לי חוויה פנימית שאני מזלזל, זו חוויה שהולכת איתי תמיד והיא לא קשורה לאירוע הזה או לכל מציאות אחרת, אלא לאירוע כל שהוא בעבר שגרם לי להרגיש מזלזל [כדאי לבדוק מהו אותו אירוע...], וכל פעם הרגש הזה צף במקום אחר, עם הרגשה כזו הוא היה מבין שאין לו צורך ועניין להתנצל, כי הוא לא באמת מזלזל, ואת החוויה הזו לא ירגיע ההתנצלויות, אלא רק עבודה פנימית נכונה. וממילא הוא היה חוסך המון התנצלויות ולא חוזר הביתה סחוט ומתוסכל.

אבל גם אם קראת עד כאן, מסתבר שעדיין אתה אומר לעצמך, שהכל נשמע נכון, אבל במציאות בשטח זה קשה עד בלתי אפשרי להסכים לוותר על הפוסטר ולהיות אני האמיתי.

ואתה צודק!, כי אם אין בתמונה מישהו שדואג לך ורוצה שיהיה לך הכי טוב, אז למרות כל ההבנות זה קשה מאד. שהרי אם יבוא מישהו ויגיד לך שמה שיביא לך את העושר בחיים זה לקפוץ מקומה מאה לקרקע, ברור שתאמר לו שיקפוץ הוא ראשון ואח"כ נדבר..., אבל אם יבוא אליך אדם שברור לך שהוא הכי אוהב אותך בעולם ויגיד לך את זה, מסתבר שאתה תפחד מאד, תרעד, ואולי אפילו תתעלף, אבל בסוף תקפוץ, כי אתה מבין שהוא לא מתכוון לרעתך אלא לטובתך!.

כך גם כאן, אם ד' יתברך לא נמצא בתמונה, האפשרות לשחרר ולהרפות ולקבל את המציאות כפי שהיא באמת הופכת לקשה מאד, אבל אם אתה מכניס את ד' לחיים שלך ומבין שכפי שהוא דואג לך כל יום כך גם כאן הוא רוצה את טובתך, גם אם אתה לא מבין מה ואיך, רק אז אתה יכול לשחרר את השליטה ולתת לבוא עולם לסובב לך את החיים כפי שהוא יודע שטוב עבורך, גם אם אתה לא יודע על איזה אות ייפול הסביבון....

זהו ההבדל בינינו לבין היוונים, הם אמרו 'אין לנו חלק באלוקי ישראל', ואנחנו אומרים 'יש לנו חלק באלוקי ישראל', אנחנו חלק אלוק ממעל, יש לנו אבא שאוהב אותנו דואג לנו כל הזמן, כשאנחנו מבינים וגם כשלא, ואנחנו מוכנים להפקיד את עצמנו בידיים שלו ולצאת מהגלות הפנימית שלנו.

אומרים בשם השפע חיים זי"ע, ששאל מדוע היה דחוף לבני יעקב למול את אנשי שכם, הלא היו גיבורים דיים כדי להורגם גם אם לא היו לאחר ברית מילה?

ותירץ שאם היו הורגים אותם כך היו כל העולם מזדעקים על העוול הנורא שהיהודים עשו לגויים המסכנים, אבל עתה מאחר שהתגירור זהו רק סכסוך פנימי בין יהודים אין סיכוי שזה יעניין מישהו...

מעשה שהיה

שניהם ישבו ליד קערת הארבע'ס, גדושה בגרגרי חומס רכים, בזקיקים היטב בפלפל שחור. "אחחח! איזו שמחה יפה!" הפטיר ר' ברוך. "עוד מעט יברכו כולם 'כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים', לא מאמינים כמה החופה קרובה", אמר בבחנה. "ככה?", ענה לעומתו ר' טוביה, "אצלך הבן כבר מתקרב לחופה?", שאל בתמיה. "כן.. כן". הנהן ר' ברוך. הוא התבונן בבן שיחו, ירושלמי, שניסיון חייו ניכר היטב על זקנו המלבין. "תגיד לי, איך באמת מסתדרים עם הסוגיה הזאת של חיתון הילדים?"

ענה ר' טוביה: "אני מחתן את הילדים שלי בעזרת ברכתם של גדולי הדור", ולמראה עיניו השואלות של ר' ברוך, קפץ ר' טוביה על ההזדמנות והחל לגולל את מסכת הברכות שקיבל בשרשרת. "אני עובד לפרנסתי בעסק מצליח ברחוב מאה שערים, ומתפרנס כשכיר. הקשר שלי עם המנהל, בעל הבית, הוא ידידותי מאוד. העבודה המשותפת יצרה בינינו קשר מיוחד, והגבולות של עובד – מעביד היטשטשו עם השנים. כנכסתי עמוק לכל הסודות הקטנים, הכרתי את הספקים, ולמדתי איך מתנהלים עם כל אחד."

גם בעבודה מול הלקוחות השתכללתי עם הזמן, והרגשתי שאני מסוגל לפתוח עסק עצמאי ולהרוויח היטב.

תבין, שכיר, עם המשכורת היפה ביותר אינו משתכר כמו בעל העסק עצמו. הבן שלי התקרב אז לגיל שידוכים, ובשביל לחתן צריך המון כסף. מוכרחים דירות, ומשכורת של שכיר הופכת לחובא ואטלולא מול ההתחייבויות האדירות שעתידות ליפול עלי בבוא היום, בשעה טובה ומוצלחת. הרעיון לעבור לעסק עצמאי היה הגיוני לגמרי, ואני התחלתי לתכנן את הפרידה. מה לומר, ואיך לעשות זאת בצורה הנעימה ביותר שאפשר. רק שפתאום אני שומע שהמנהל קיבל התקף לב. ברור שבמצב כזה אי אפשר לדבר על דברים כאלה. העסק נזקק לי, ואני תפקדתי בו באופן יוצא מהכלל, תוך כדי תפילות מעומק הלב לרפואת השלמה של ידידי, אלא שהתוכנית כבר הבשילה בקרבי, ואני הרגשתי נפסד מהעניין. מה יהיה? מתי אנעה גם אנכי לביתי?

בצר לי הלכתי אל מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, וביקשתי שיווה לי את המעשה אשר אנעה. הרב עיין היטב בשאלה, וענה כי אלה דיני נפשות. "לך אל מחותני, מרן הרב אלישיב, והוא יענה לך". טרם הלכתי לדרכי ברכני הגרש"ז אויערבך שאזכר לחתן את ילדי בקלות, ללא קשיים, למעלה מדרך הטבע. "פניתי אל הרב אלישיב זצ"ל, והוא אמר שזאת אכן שאלה קשה. הרב הוא שכן של המנהל ומכיר אותו מקרוב. הודעה על עזיבתי את העסק אכן חזיק לבריאות, אמר, ועליו לעיין היטב בשאלה. הרב ביקש שאחזור בעוד שלושה ימים."

חזרתי, וקיבלתי תשובה, שבשביל לדון בשאלה כזאת יש צורך בבית דין. "לך לבית דינו של בעל ה'מנחת יצחק', הרב וייס", הורה לי הרב אלישיב זצ"ל, "ומה שיווה לך תעשה". טרם פניתי לדרכי, ברכני הרב אלישיב כי אזכר לחתן את ילדי בקלות, ללא קשיים, למעלה מדרך הטבע. זאת הברכה השנייה – העיר ר' ברוך בזמן שהוא שומע את הסיפור... "טוב שאתה שם לב", חייך ר' טוביה. מאזינים נוספים הצטרפו להקשבה לסיפורו. קערת הארבע'ס הלכה והתרוקנה, קערה אחרת הובאה תחתיה, והיושבים הפליגו אל ברכותיהם של גדולי ישראל, ואל גרישותיו של יהודי יקר, שאינו זז ללא הוראה ברורה של דעת תורה.

הלכתי לרב וייס זצ"ל, והרב וייס אמר שבשביל עניין כזה צריך מושב בית דין בהרכב של שלושה דיינים. הרב סיפר את פרטי השאלה לדיינים, ואחר כך אמר, 'אני מבקש מכם שתכריעו, כי על ר' טוביה להישאר במקומו כעובד בעסק, ואנחנו נברכו שיעזוב בחיתון ילדיו'. כך זכיתי שכל שלושת הדיינים ברכוני שאזכר לחתן את ילדי בקלות, ללא קשיים, למעלה מדרך הטבע. ר' טוביה נעצר לרגע. "נו...!", דחק בו ר' ברוך כשהוא רוצה להמשיך ולשמע את המשך הסיפור המופלא.

מה אתה חושב שקרה? בשידוך הראשון סגרנו על דירה באזור החרדי של ירושלים דאז. אני, לא היה לי מושג איפה משיגים דבר כזה. יום אחד, בתקופת האירוסין, אני הולך לדרכי ברחוב רלב"ח, והנה אישה זקנה מאותתת לי, ובפיה הצעה מוזרה. 'אולי אתה רוצה את הדירה שלי?', אני עומד המום מול השאלה. מאיפה היא צצה פתאום, וממתי אנשים יורדים לרחוב כדי למצוא קונה לדירה שלהם? היא סיפרה כי קנתה את הדירה בדמי מפתח, ורוצה להוטר לירושלים ערך כספי. אני עולה לדירה. איזה יופי של דירה, שלושה כיווני אוויר, במקום הטוב ביותר שיכול להיות, והיא רוצה בעבורה רק שישים אלף דולר, לעומת דירה אחרת באזור, עם שני כיווני אוויר, שהוצעה לנו בשמונים אלף דולר. בו ביום חתמתי חוזה.

יום חתימת החוזה היה יום חמישי. במצאי שבת הרעידו הרמקולים את ירושלים בהודעה על פטירתה של המוכרת. אתה מבין? שלושה ימים לפני פטירתה היא התעוררה למכור את הדירה, ומצאה אותי ברחוב. בעסקה הזאת גמרתי את חסכונויותי ורק סכום קטן נותר לי.

בשידוך השני סגרנו על דירה בבית שמש, ובהשגחה פרטית התחיל אז פרויקט חדש, שבו לא נדרשו כמעט מזומנים. קיבלנו מענקים, וכך הצלחנו די בקלות לקנות את הדירה השנייה.

בשידוך השלישי המצב היה הפוך. לא היה היצע של דירות, המענקים תמו, המחירים עלו, והנה אני מקבל טלפון בהול ממישהו שחייב לעזוב את הארץ, והוא מוכר את דירתו במזומנים בלבד, בשישים אחוז ממחירה הרגיל! עניינתי את המחנות בהצעה, אבל הוא לא התלהב. מאיפה ישיג הרבה כל כך בזמן קצר כל כך? החלטתי שאני הולך על זה. יומיים לא אכלתי ולא ישנתי, אך בסופם הדירה היתה שלי. המחנות, שלא לקח חלק במאמצים הכבירים, לא היה שותף בדירה הזאת. כאשר החלטתי להעניק דירה זו לזוג הצעיר, בקשתי מהמחנות שיתן את החצי שהבטיח, לפי דירה מוזלת בפרויקט, והוא אכן עמד בהתחייבותו. סכום זה כיסה כמעט את כל הסכום שהוצאתי על הדירה.

ר' טוביה התרומם. "זהו להיום. את הסיפור על הדירה הבאה תשמע בפעם אחרת". שבתות רבות חלפו מאז, המוני ארבע'ס התגלגלו על השולחנות, ודירות החליפו ידיים. גם כמה מילדיו של ר' ברוך נכנסו לחופה בחסדי שמים, והנה בחתונה אחת, ראה ר' טוביה המספר את ר' ברוך. "זכר אותי!", שאל ר' טוביה, "וודאי", שמח ר' ברוך ושאל, "אולי תספר לי מה עם הדירה הרביעית?". השיב לו ר' טוביה, "את הדירה הרביעית קניתי ממישהו שזכה בדירה בירושלה, ומיהר למכור אותה לפני שאחרים יעריעו על הקביעה. הוא נזקק בדחיפות לכסף, כדי לקנות דירה באזור אחר, וככה קיבלתי דירה בירושלים לזוג הצעירים", ר' ברוך לא האמין למשמע אוזניו, נס אחר נס, והכל בהשגחה פרטית ומופלאה! "אז אתה מבין?" מבקש ר' טוביה לגבור על המוזיקה הרועשת, ולומר משפט אחד נוסף, "הכל בהשגחה, כי זכיתי לקיים את פסק הדין, ויתרתי למען אחרים, והכל בזכות ברכתם של הגדולים."

תפילה

אנו אומרים בכל יום ב'אשרי': "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון."

וכל אחד, מן הסתם, שואל את עצמו, מה פירוש "לכל חי רצון?"

רוב האנשים, אם תשאל אותם האם יש להם כל מה שהם רוצים - ישיבו בשלילה...

אחת מהתשובות לשאלה זו יש ללמוד מדברי הרש"ר הירש ז"ל, שהפסוק הבא בא לענות על שאלה זו:

"צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו," ה' רוצה מצידו להשפיע ולתת לכל אחד את כל רצונו,

אך יש חשבונות שונים לטובת האדם מדוע לא כדאי לתת לו דבר מסויים - הכל ה' עושה בצדק ובחסד, בין מה שהוא נותן בין מה שהוא לא נותן.

שונה הלכות

מעשה באדם שתלה את בית חנוכיה על מסמר בפתח ביתו מול רשות הרבים, והדליק בו נר ראשון של חנוכה, לאחר חמש דקות החנוכיה נפלה מהמסמר, והנרות נכבו, והוא שואל האם צריך לחזור ולהדליקם, והאם עליו לברך שוב את הברכות?

בעין מעשה זה אירע לאחד שחיבר את הבית עם החנוכיה באזיקונים, וביום הראשון החנוכיה דלקה כמה שעות, אך ביום השני, מרוב החום של הנרות, האזיקונים נמסו, והחנוכיה נפלה, ושאלתו האם עליו להדליק שוב, והאם צריך לברך?

אני יוסף העוד אבי חי

יוסף שואל את יהודה האם אביו עדיין בחיים. וכבר העירו המפרשים ששאלה זו לכאורה תמוהה, שהרי רק זה עתה סיפר יהודה ליוסף באריכות שיעקב יש וטען שהשארות של בנימין במצרים תפגע ביעקב מאחר ש'נפשו קשורה בנפשו', וא"כ מה המקום לשאלתו של יוסף "העוד אבי חי?"

מבאר הבית הלוי, שהמלים "אני יוסף, העוד אבי חי", אינן מבטאות רק שאלה, אלא גם תוכחה כלפי יהודה: אתה יהודה הרי טוען בפני, שאף אם בנימין ראוי לעונש, יש לחוס עליו שחא הדבר יפגע ביעקב, וא"כ אומר יוסף – להיכן נעלם השיקול הזה בשעה שזממתם להרוג אותי ולבסוף מכרתם אותי לעבד? האם אז לא היה ראוי לחוס על אבי ולהתחשב בסבלו, גם אם אני ראוי לעונש?

ויש להוסיף שלפי הסבר זה מיושבת היטב גם תמיהה נוספת: מדוע אומר יוסף "העוד אבי חי" ולא "העוד אבינו"? הרי כל הנוכחים בחדר הם האחים, בניו של יעקב? אך לפי דברי הבית הלוי מיושבת הלשון היטב, כי עומק דברי יוסף אינו רק שאלה גרידא מה שלום אביהם, אלא תוכחה כיצד לא הבאתם בחשבון את הפגיעה שהמכירה תפגע ביעקב, לאור הקשר החזק שלו ליוסף? לכן הוא אומר "העוד אבי חי".

לעילוי נשמת

ר' ברוך שמעלקא בירנרד בן יהודה לייב ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.